

V čem vlastně spočívá problém Internetu?

Vydavatel: Online Safety Institute, z.s.p.o., Svornosti 30, 150 00 Praha 5, IČO: 75098679, www.osi.cz

Přeloženo a upraveno z německého originálu organizace Klicksafe.de (www.klicksafe.de)

Autoři: Marco Fileccia, Tim Kirchner, Birgit Kimmel, Gabriele Lonz, Stefanie Rack, Gudrun Melzer, Miriam Brehm, Bettina Kopf.

Nekomerční rozmnožování a rozšiřování je výslovně povoleno s uvedením zdroje českého vydavatele a organizace Klicksafe.de a webové stránky www.klicksafe.de

Dílo je chráněno licencí:

„Creative Commons Attribution – Noncommercial – No Derivate Works 3.0 Unported Licence“

V čem vlastně spočívá problém Internetu?

Informační základ

Fascinující svět Internetu

Internet je už dávno i v České republice naprosto běžné médium. Podle Českého statistického úřadu bylo při posledním šetření (z roku 2008) k Internetu připojených 42% českých domácností. Mnohem větší pokrytí Internetem je ale u domácností s dětmi, z nich mělo internetové připojení téměř 67%. Počet internetových uživatelů stále narůstá, podle odhadů Mezinárodní telekomunikační unie má dnes Internet miliardu uživatelů. Internet, tak, jak vypadá dnes (nezapomeňme, že Internet existoval už před vznikem dnešní sítě World Wide Web!), je bezesporu přitažlivý především pro mladé lidi. Ale co přesně je na Internetu tak zajímavá a fascinuje?

- komunikace a kontakt s přáteli, navazování nových známostí, flirt, svěřování se, diskuse, vzájemná pomoc prostřednictvím e-mailů, chatů, diskusních fór, blogů a služeb web 2.0
- hledání a získávání informací: používání odkazů a vyhledávačů
- zábava a uvolnění, únik do jiných světů – sám i s ostatními: online hry a surfování na Internetu
- toto jsem já – toto dokážu - prezentace své osoby nebo zájmů na Internetu: osobní webová stránka, blog, zveřejňování videí a fotografií na Internetu
- touha po objevování a zvědavost, Internet jako brána do světa: surfování
- Způsob používání Internetu se u dětí a dospívajících mění s věkem: čím starší uživatel, tím důležitější jsou pro něj komunikační aspekty Internetu, jako je e-mail, chat a internetové komunikátory.

Děti surfují jinak

Jako dospělí nesmíme posuzovat děti a jejich způsob používání Internetu podle toho, na co jsme zvyklí my. Děti totiž surfují jinak:

Děti se většinou a rády s Internetem seznamují podle hesla „Learning by Doing“, i to ale má svoje hranice. Děti nejsou odborníky na Internet, i když se to tak při pohledu na jejich uživatelské dovednosti při obsluze počítače často vypadá.

V čem je nebezpečí?

Podle Nigela Williamse z organizace Childnet International spočívají hrozby Internetu v několika oblastech. Jsou jimi obsah - nevhodný a nebezpečný obsah jako je pornografie, násilný obsah, stránky podporující chorobné hubnutí, a rasistické stránky, dále nebezpečné kontakty a do třetice komerce (reklama a marketing, ochrana osobních údajů, kontrola nákladů). Za zapamatování stojí zkratka CCC, jako Content, Contact a Commerce.

Čím se Internet liší od „starých“ médií?

Mohlo by se namítnout, že zmíněná nebezpečí tady byla už dávno s příchodem televize nebo časopisů. Ano, nové technologie ale přesto mají určitá specifika:

- snadná dostupnost
- rozšíření, vysoký počet poskytovatelů služeb a producentů obsahu (a agresivita části poskytovatelů)
- obtížné potlačování např. obsahu nevhodného pro dospívající kvůli mezinárodnímu rozsahu média (především Internetu)
- vysoká podbízivost a silný vliv internetové komunity

Studie z různých zemí ukazují, že většina dětí a dospívajících se už někdy na Internetu setkala s pornografickými nabídkami.

Jak se děti a dospívající dostanou k nevhodnému obsahu?

Děti mohou na takový obsah narazit náhodou např. tak, že do vyhledávače špatně napíší heslo pro vyhledávání. U dospívajících už většinou nejde o omyl, takový obsah vyhledávají schválně a ty „správné“ adresy si mezi sebou s kamarády vyměňují. Adresy jako např. www.rotten.com patří už dlouho k běžnému seznamu oblíbených adres u 15-16 letých teenagerů. Ve škole samozřejmě nelze vůbec připustit, aby žáci vědomě provokovali tím, že budou otevírat internetové stránky s fotografiemi oddělených končetin, tvrdým pornem, nahrávkami brutálních znásilnění, nacistickými symboly apod. Tolerance podobných jevů by za určitých okolností mohla být dokonce i trestná.

Problematické je surfování na stránkách určených dospělým, které sice nejsou primárně erotické, obsahují ale část s erotickým obsahem nebo ze kterých vedou odkazy na erotické nabídky. Mnoho velkých internetových portálů má na svých stránkách běžně i oblast s reklamami a odkazy na erotické a pornografické stránky.

Obzvláště problematické jsou nechtěné a neočekávané výsledky vyhledávání při zadání určitých vyhledávacích hesel. Poskytovatelé nevhodného obsahu přitom cíleně zneužívají zájmy uživatelů a jejich překlepů při vyhledávání (např. při zadání hesla „Britnei Spears“ místo „Britney Spears“ najde uživatel i pornografické odkazy).

@ Odkazy

www.saferinternet.cz

Stránky Národního centra bezpečnějšího Internetu. Posláním centra je zvyšovat povědomí o zásadách bezpečného používání Internetu především dětmi a dospívajícími. Stránky obsahují konkrétní rady pro rodiče a učitele, aktuální články, užitečné odkazy apod. V sekci > Ke stažení najdete spot „Je Petříček doma?“ nebo výsledky výzkumu chování dětí na Internetu.

www.bezpecne-online.cz

Bezpečně online je projekt realizovaný Národním centrem bezpečnějšího Internetu, zaměřený na dospívající uživatele. Informace o bezpečném používání nových médií na stránkách najdou i učitelé a rodiče.

www.e-bezpeci.cz

Projekt E-bezpečí realizovaný Univerzitou Palackého v Olomouci. Stránky nabízí především rady a tipy pro rodiče a učitele.

Metodicko-didaktické pokyny

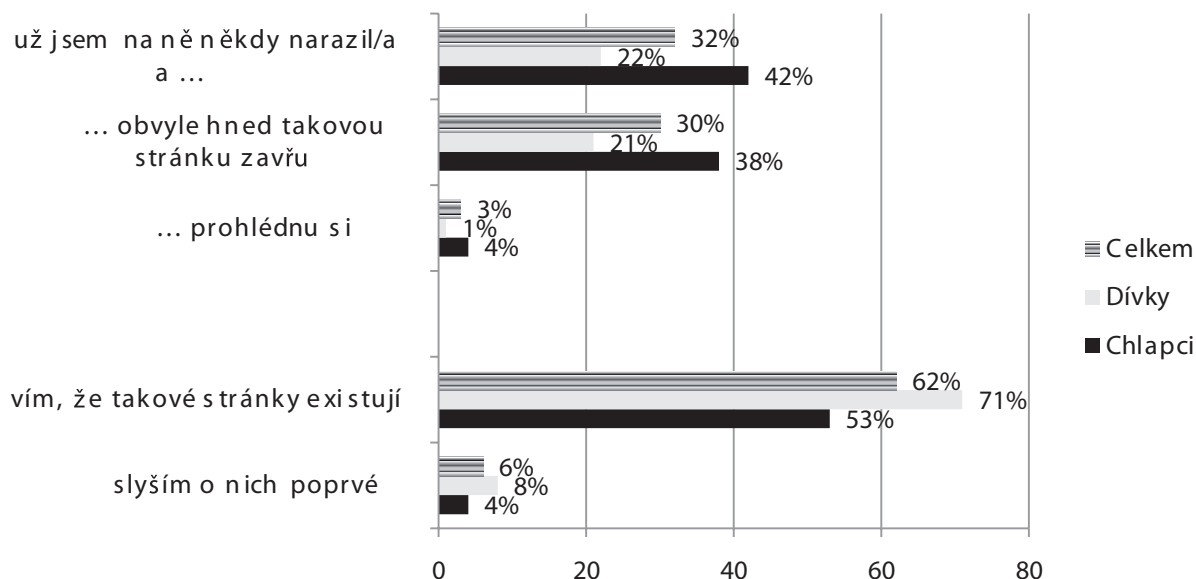
Upozornění na téma a uvědomění si problému

Žáci by měli být seznámeni s tím, že na Internetu jsou i stránky, které pro ně mohou být nevhodné nebo dokonce nebezpečné, a že stoprocentní technická ochrana není možná. Z průzkumů prováděných v několika evropských zemích je zřejmé, že většina dětí a teenagerů ví o existenci nevhodných nebo nebezpečných stránek na Internetu. To, jak často se děti k takovému obsahu dostanou a jak na něj reagují, ukazuje např. průzkum provedený mezi německými dětmi a dospívajícími:

Jak by mělo seznámení s problematičným obsahem probíhat?

Nevhodný obsah, který se na Internetu vyskytuje, samozřejmě nelze ve škole nijak konkrétně prezentovat. Už jen zpřístupňování takového obsahu dětem totiž může být trestné. Upozornění na takové stránky a případná debata o nich proto musí probíhat bez demonstrace konkrétních příkladů.

Pornografické, extremistické nebo násilné internetové stránky

Zdroj: Studie JIM 2005

Vzorek dětských a dospívajících uživatelů Internetu, n= 1040

Metodicko-didaktické pokyny

Pracovní list	▶	▶▶	▶▶▶
Časová náročnost (vyučovací hodiny)	2	2	2
Cíle	Žáci mohou sami pojmenovat problematické aspekty Internetu a rozvinou vlastní nápady, jak Internet používat bezpečně.	Na základě spotu „Je Petříček doma?“ vypracují žáci přehled problémů, se kterými se mohou na Internetu setkat. Následně sestaví tipy pro bezpečné chatování.	Na základě výsledku výzkumu mezi německými dětmi a dospívajícími se žáci seznámí s problémy, které se mohou na Internetu objevit. Zamyslí se nad nimi při sestavování tipů a pravidel pro bezpečné chatování.
Metody	Plakát, metoda „Talking Chips“	Otázkový diagram, tabulka, plakát	Vyhodnocení statistiky, třídni dotazník
Formy výuky	Samostatná práce, diskuze ve třídě, práce ve dvojicích	Samostatná práce, práce ve dvojicích, skupinová práce (4-5 žáků), práce ve třídě	Samostatná práce, diskuze ve třídě, vyhodnocení
Přístup k Internetu	ne	ano	ano
Přístup k počítači	ne	ano	ano

Komentáře k pracovním listům

▶ Na konkrétním příkladu by měli žáci definovat základní problémy související s obsahem Internetu a rozvinout vlastní doporučení pro bezpečné používání Internetu. Zde je po vlastní samostatné úvaze důležitá hlavně reflexe v rámci třídy. K tomu se hodí práce v kruhu a metoda známá jako „Talking Chips“ (každý žák dostane dva lístečky nebo např. kamínky apod. Když žák promluví, musí dát doprostřed kruhu svůj lístek. O slovo se s druhým lístkem může znovu přihlásit, teprve když jsou uprostřed všechny lístky, tj. když už se vyjádřili všichni žáci.)

▶▶ Podkladem pracovního listu je spot „Je Peříček doma?“ z dílny evropské iniciativy klicksafe. Spot je zdarma k použití na stránkách @ www.saferinternet.cz v sekci > Ke stažení. Na základě spotu by měli žáci pojmenovat základní problémy, které Internet přináší (stránky s násilným obsahem, pornografie, násilné hry a pedofilní kontakty). Jako výsledný produkt by měl vzniknout plakát s tipy pro bezpečné používání Internetu (pokyny pro skupinovou práci v části ▶▶▶).

▶▶▶ Žáci čerpají z německého výzkumu povědomí dětí a dospívajících o problematice obsahu Internetu. Výsledky studie si žáci pročtou a shrnou do krátkého textu. Presentace tohoto shrnutí jednotlivými žáky by měla probíhat popořadě. Je dobré určit, u koho se začne a jak se bude pokračovat (například od nejmladšího postupně k nejstaršímu).

Možnosti rozšíření „Chcete víc?“

Existuje poměrně hodně organizací, které se nějakým způsobem zabývají ochranou dětí při jejich pohybu na Internetu. Žáci mohou organizace vyhledat a poznamenat si, co jednotlivé instituce k tématu navrhnou. Jako podklad k diskusi a k dalšímu zpracování především tématu komunikace na Internetu mohou posloužit např. také výsledky výzkumu chování dětí na Internetu, které provedlo Národní centrum bezpečnějšího Internetu. Plné znění výzkumu najdete na @ www.saferinternet.cz v sekci > Ke stažení.

Pracovní list ze dne

Jméno:

Surfování jen tak – může se něco stát?

Petrovi je 9 let. Rád si hraje na počítači rodičů a společně s tatínkem občas surfují na Internetu. Jednou odpoledne je Petr doma jenom se svou starší sestrou Janou. Petr se nudí a napadne ho: „Mohl bych se mrknout, co je zajímavého na Internetu“ řekne si a zapne počítač.

w-w-w-tečka-s-p-a-r-t-a-tečka-c-z

naťuká adresu, protože právě tam určitě budou fotky jeho fotbalových hvězd. V tu chvíli se objeví Jana: „Petře – co to tady děláš?“ rozčiluje se. „Copak nevíš, co všechno se může stát?“

1. úkol:

Vymysli, jak příběh Petra a Jany pokračuje. Přemýšlej nad tím, proč se Jana chová tak zvláštně.

2. úkol:

Vytvořte ze židlí ve třídě kruh a prodiskutujte společně situaci Petra a Jany. Víš, jaká nebezpečí na Internetu hrozí? Zažil jsi už někdy při surfování na Internetu něco nepříjemného? Řekni o tom ostatním!

3. Úkol:

Můžeš dát Petrovi několik tipů, jak by se mohl chovat při surfování na Internetu? Vytvořte dvojice a vyrobte plakát s tipy pro bezpečný pohyb na Internetu. Plakáty vyvěste ve třídě!!

TIP: Na plakát můžeš kromě tipů pro bezpečný pohyb na Internetu namalovat i výstražné značky. Zkus jich několik vymyslet!

Pracovní list ze dne

Jméno:

Je Petříček doma?

Někdo zvoní ... a několik divných chlapíků stojí přede dveřmi a ptají se na Petra. Co udělá jeho maminka? Ochtově otevře dveře a pozve je dál.

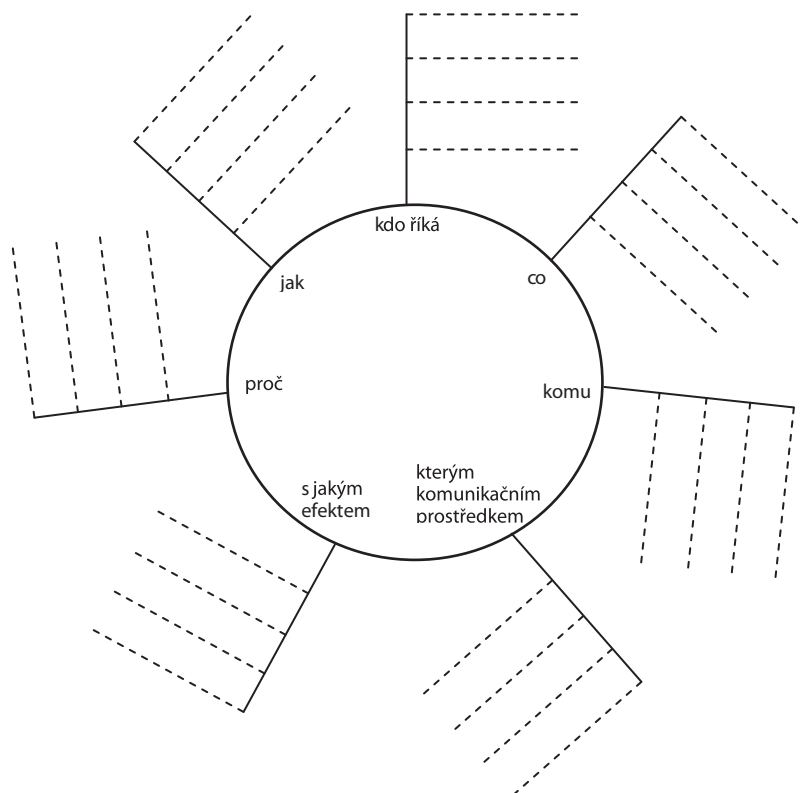
Jako v reálném životě?

Ne, to určitě ne. Ale na Internetu? Videospot evropské iniciativy klicksafe to jasně ukazuje: Na Internetu jsou určitá nebezpečí a děti by před nimi měly být chráněné.

Na spot se podívej, najdeš ho na stránkách @ www.saferinternet.cz v sekci > Ke stažení.

1. úkol:

Kterých problémů se klip dotýká? Odpověz pomocí otázkového diagramu:

Podívej se na spot znovu a porovnej ho s tím, co jsi vyplnil do diagramu.

2. úkol:

Vyplň tuto tabulku:

Scéna	Jaká postava přichází?	Který problém představuje?	Jak se může problém projevit na Internetu?
Scéna 1			
Scéna 2			
Scéna 3			
Scéna 4			

Vytvořte několik skupinek po cca 4-5 žácích.

3. úkol:

Sestavte několik tipů pro děti, díky kterým by mohly být při surfování na Internetu více v bezpečí. Zformulujte je a nakreslete je společně na plakát.

Jděte na stránky @ www.bezpecne-online.cz nebo @ www.saferinternet.cz a podívejte se, jestli tam najdete něco k tématu bezpečného surfování!

4. úkol:

Porovnejte svoje tipy s tím, co jste našli na Internetu a případně na svůj plakát doplňte některé další rady.

Pracovní list ze dne

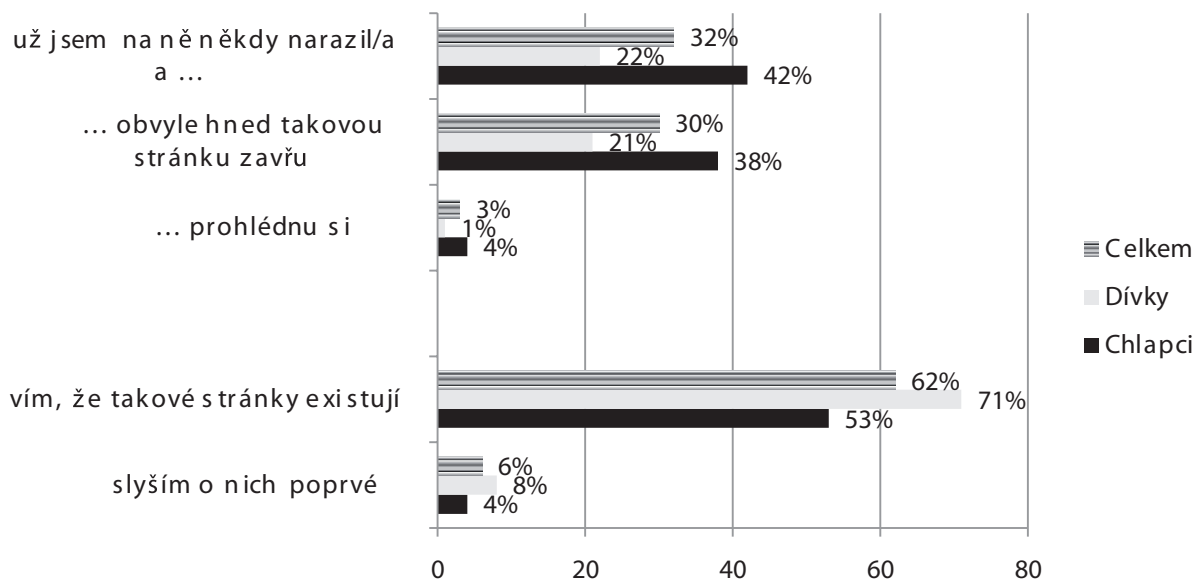
Jméno:

Kolik stránek na Internetu je nebezpečných?

Žádná statistika nemůže spolehlivě říct, kolik internetových stránek má obsah, který není vhodný pro dospívající nebo je dokonce nezákonný. To, že existují internetové stránky s pornografickým, extremistickým nebo násilným obsahem, je ale jisté. Ví to i většina dětí a dospívajících a zhruba třetina z nich se s takovým obsahem už přímo setkala. Konkrétně to můžeš vidět např. na výsledcích průzkumu provedeného mezi německými dětmi a teenagery:

Pornografické, extremistické nebo násilné internetové stránky

Zdroj: Studie JIM 2005

Vzorek dětských a dospívajících uživatelů Internetu, n= 1040

1. úkol:

Dobře si statistiku prohlédni. Shrň její výsledek do jedné výstižné věty a přečti ji ostatním!

2. úkol:

Kdyby se autoři výzkumu ptali tebe, jak bys odpověděl? Proveďte výzkum ve své třídě – samozřejmě anonymně! – a výsledek graficky znázorněte na čtverečkovaném papíře v proužkovém diagramu. Dejte přitom pozor na správné procentuální vyjádření!

3. úkol:

Jsou výsledky německého výzkumu podobné tomu, co jste zjistili při výzkumu ve třídě? Čísla porovnejte a výsledky srovnání napište pod proužkový diagram.

4. úkol:

Uveďte příklady, jak mohou děti a dospívající na Internetu narazit na stránky, které pro ně nejsou vhodné.

5. úkol:

Vytvořte čtyřčlenné skupinky. Ve skupině vymyslete několik tipů pro děti, aby byly při surfování na Internetu v bezpečí. Napište nebo nakreslete je na plakát.